

Чергування голосних о, е, і в коренях слів

Автор: Совко Наталія Миколаївна

Тема уроку. Чергування голосних о, е, і в коренях слів.

Мета уроку. Ознайомити дітей з чергуванням голосних в коренях слів. Формувати вміння використовувати це мовне явище при зміні слів або доборі спільнокореневих. Вчити знаходити серед групи спільнокореневих слів «зайве». Розвивати логічне мислення, вміння працювати творчо, збагачувати словниковий запас, розвивати каліграфічні навички.

Обладнання. Мультимедійна презентація.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Каліграфічна хвилинка .

1. Відгадування мовної загадки.

Чим закінчується день і починається ніч?

Відповідь: звуком [н'].

Якою буквою позначається цей звук на письмі?

Буквою «ен».

2. Демонстрація зразка написання букви «ен».

3. Письмо великої та маленької букви «ен» у зошиті.

III. Актуалізація нових знань.

1. Повторення матеріалу про спільнокореневі слова.

Завдання 1.

Серед поданих слів вибери спільнокореневі. Яке слово «зайве»?

Ніч вночі, нічний, ночівля, ночви, нічниці (безсоння), заночувати, ніченька.

Зайве слово *ночви*.

Словник. Ночви – довгаста посудина для домашнього вжитку.

Завдання 2.

Прочитай подані слова, поділи їх на дві групи. Запиши у два стовпчики (форми слова, спільнокореневі слова). В усіх словах познач корені слів.

Ніч, ночі, вночі, ночей, нічний, ночівля, заночувати, ночувальник.

Завдання 3.

Мікрофон.

Чи є однаковими корені *ніч - , ноч -* ? Що відбувається у коренях слів?

Висновок.

Таке мовне явище називається чергуванням голосних у коренях слів.

II. Оголошення теми уроку.

Сьогодні ми прослідкуємо за зміною (чергуванням) голосних у коренях слів.

III. Робота над новим матеріалом.

1. Подивись на слова першого стовпчика. У якому складі (закритому чи відкритому) написано *i* ?

Ніч но - чі

кіт ко - ти

ніс но - си

сім се - ми

піч пе - чі

2. Зроби висновок. Запиши.

3. Доповни словосполучення формою слова, що стоїть в однині. Спиши новоутворені словосполучення.

Навчальні речі – навчальна ...

круторогі воли – круторогий ...

дерев'яні столи – дерев'яний ...

кухонні ножі – кухонний ...

сильні громи – сильний ...

картини осені – гарна ...

4. Зміни форму слова за зразком:

є нема

радість - радості

слова -

школа -

ремінь -

лебідь -

сім -

5. Відгадай загадки, запиши відгадки у стовпчик, зміни слова так,

щоб у коренях відбулося чергування голосних.

1. У воді росте, кохається

Вкинь у воду – злякається. (Сіль)

2. Під вікном моїм калюжа

Уночі замерзла дуже,

Узялася склом твердим,

Добре ковзатись на нім. (Лід)

3. У нас зимою білим цвітом

сад розцвів,

Неначе літом. (Іній)

IV. Підсумок уроку.

1. Які зміни можуть відбуватися у корені слова при зміні форми слова або доборі споріднених слів?

2. Запиши текст. Підкресли слова, в яких при зміні відбувається чергування голосних в корені.

Вечір

Сонце зайшло. Надворі почало вже темніти. На заході небо червоніло жаром. На сході понад зеленим лісом небо було синє, аж чорнувате. Гасло полум'ям на заході. Серед неба займались ясні зорі. Чорна ніч простелювалась чорним сукном по селу, по садах, по лісах.

V. Домашнє завдання.

Вправа 187 – дописати споріднені слова так, щоб у корені слова

звук [о] змінився на [і].